

Nem regisztrált alkoholfogyasztás kismintás, regionális kutatások alapján

Elekes Zsuzsanna – Arnold Petra

A Magyar Addiktológiai Társaság XIII. Országos Kongresszusa
Siófok, 2022. október 13-15.

Háttér:

- Az egy főre jutó alkoholfogyasztás a hivatalos statisztikai adatok alapján csökkenő tendenciát mutat
 - Egy lehetséges magyarázat: nem regisztrált fogyasztás növekedése
- Nem regisztrált fogyasztás forrásai:
 - a más országban elfogyasztott alkohol mennyisége,
 - a más országban megvásárolt és hazavitt, saját országban elfogyasztott alkohol,
 - a határátlépéskor, vámmentes üzletekben vásárolt alkohol,
 - az otthon készített, illetve illegálisan szerzett alkohol
 - a legális bérfőzdekben nem legálisan főzött alkohol mennyisége,
 - a magánfőzésben a megengedettnél nagyobb mennyiségben,
 - párlat adójegy vásárlása nélkül főzött mennyiség

Hazai becslések:

- 1990-es évek: elején az alkohol feketepiaci mértékét a teljes forgalom mintegy 40%-ára becsülték (Marik, 1997).
- A 2000-es években publikált szakértői becslések az alkoholtermékek feketepiacának nagyságát 20-30%-ra tették (Kopcsay, 2008)
- WHO (2018) becslése: a nem regisztrált fogyasztás 1,5 liter egy főre jutóan, tisztaszeszen számolva, ami a teljes regisztrált fogyasztást 13,3%-kal növelte.
- A Standardized European Alcohol Survey adatai alapján Manthey és társai (2020) a magyarországi nem regisztrált fogyasztás arányát 0,5%-ra becsülték a teljes fogyasztáson belül.

A kutatás célja:

- Feltérképezni az átlag népesség által fogyasztott alkohol nem regisztrált formáit, jellemzőit és az összfogyasztáson beüli mértékét.
- A térségben dolgozó segítő munkatársaknak milyen percepcióik vannak a nem legális beszerzési források elterjedtségével kapcsolatban.

Módszer:

- Siklósi és a Záhonyi járások
- Kérdőíves vizsgálat a járásokra reprezentatív mintán készült 2020 és 2021 őszén (N=1084) face to face módszerrel
- Járásonként 2-2 fókuszcsoport olyan segítő munkakörökben dolgozók részvételével akiknek nagy rálátása van a területre és több éves szakmai tapasztalattal rendelkeznek.

Eredmények

Kérdőívek alapján

Alkoholos italok nem szokásos kereskedelmi forgalomban történő árusítását kicsit vagy nagyon jellemzőnek tartók aránya a különböző helyszíneken (%)

	Siklói járás	Záhonyi járás
szeszfőzdében	16,7	12,2
kocsmá, vendéglátóhely	32,5	38,5
magánháznál	33,5	23,9
piac/vásár	17,0	27,9
egyéb	12,1	4,2
összesen azoknak az aránya, akik úgy gondolják, hogy valamilyen nem szokásos kereskedelmi forgalomban alkoholt árusítanak	48,0	53,7

Fókuszcsoportok eredményei:

- **Nem minőségi alkoholt fogyasztanak és jelen van a nem regisztrált alkohol fogyasztás – otthon főzött pálinka, illegálisan beszerezett alkohol fogyasztása.**

„K: Közösségi oldalakon is lehet már látni, hogy gyümölcsöt szerzik be, és ebből egy ilyen, hát nem tudom, bulit csináljunk, hogy akkor most pálinkát csinálunk. Gyümölcsöt szedünk.”

- **Alkoholcsempészet**

- Siklói járás: nem jellemző, annak ellenére, hogy a bűnözés kiemelt probléma a térségben a segítők percepciója szerint
- Záhonyi járás: jellemzőbb

„Izsák: Igazából nem is csempészet Ja igen, hát az ukrán nemzetiségektől vesszük meg itt a piacon, nem?”

Valaki: Igen, igen igen.

Izsák: Vannak ilyen. Úgy hívjuk, KGST-piac, de semmi köze hozzá. És akkor ott minden ilyesmit lehet vásárolni.

Timi: Vannak települések, tudják, hogy melyik háznál mit lehetne megvásárolni.”

- Van, aki szerint a kocsmákban, szórakozóhelyen (a közeli városokban) is lehet házi pálinkát venni

„Hanem kacsint kettőt, és mondja, hogy de van más, ha kell. Van más, ha kell, simán normál kocsmákban, vagy szórakozóhelyeken is árulják a házi pálinkát.”

- A Siklói járásban a fogyasztás helyszíne tipikusan kocsmá, vagy ha nincs kocsmá, akkor a bolt előtt, de jellemző a munkában, otthon történő alkohol fogyasztás is. Gyakran vesznek hitelre alkoholt, előfordul zugkimérés kocsmákban, illetve egymástól, mozgóárustól és boltból is vásárolnak alkoholt.

„K: De mondjuk ezek a mozgós árusok is nagyon jó ráállták erre, ők is árulják a tablettás bort.

SZ: Mert erre van kereslet.”

Kérdőívek alapján:

A nem regisztrált forrásból származó alkoholt beszerzők aránya a források jellege szerint a válaszolók %-ában

	bármilyen alkohol	
	Siklói járás	Záhonyi járás
készít/főzet bármit	6.6	7,3
más nem hivatalos forrásból bármit	6,5	4,6
külföldről behoz bármit	4,4	7,8
Összesen	15,2	15,2

Legjellemzőbb a tömény ital nem regisztrált forrásból történő beszerzése

Záhonyi járás

- Házi készítés, főzetés
- Egy főzetőre/beszerzőre jutó éves nem reg. mennyiség: 8,2 liter/fő tisztaszesz
- A teljes mintára jutó mennyiség: 1,7 liter/fő tisztaszeszben
- A bevallott fogyasztás 33%-a származott nem regisztrált forrásból

Siklói járás

- Egyéb nem hivatalos forrás
- Egy főzetőre/beszerzőre jutó éves nem reg. mennyiség: 8,8 liter/fő tisztaszesz
- A teljes mintára jutó mennyiség: 1,1 liter/fő tisztaszeszben
- A bevallott fogyasztás 40%-a származott nem regisztrált forrásból

A nem hivatalos forrásból alkoholt beszerzők alkoholfogyasztásának jellemzői:

Kérdőívek alapján

- Éves összes *alkoholfogyasztásuk háromszor akkora*, mint a csak hivatalos forrásból alkoholt beszerzőké.
- *Négyszer annyian részegeznek* le legalább havi rendszerességgel.
- Közel *négyszer annyian számolnak be havi rendszerességgű nagyivásról*.
- Sokkal magasabb a saját maguk vagy mások által észlelt *problémák száma*.

A nem hivatalos forrásból alkoholt beszerzők társadalmi-demográfiai jellemzői

Fókuszcsoporthos vizsgálat:

- Inkább a *jobb módúakra jellemző*, a klienseik nem főznek pálinkát, mert *nincs meg a tudásuk* a főzéshez és a *pénzüik sem* arra, hogy pálinkafőző készüléket vegyenek. Bár ezeket az információkat nem közvetlenül a kliensektől tudják:

„K: Nem a mi kliensi körünkben jellemző az alkohol főzése. Az inkább eggyel följebb szerintem, akik már kicsit jobb módúak, ők.

Sz: Ők látják el, amit megvesznek a klienseink.

AP: És ezt mesélik nektek, vagy ezt honnan tudjátok?

Páran: Látjuk, látjuk, halljuk, igen.

V: Ők nem mondják el így nekünk, de azért ez így érezhető, látható.

K: Közösségi oldalakon is lehet már látni, hogy gyümölcsöt szerzik be, és ebből egy ilyen, hát nem tudom, bulit csinálunk, hogy akkor most pálinkát csinálunk. Gyümölcsöt szedünk.”

- Idősebb korosztályra jellemző

„De falvakban azért ez van, csak nem a mi kliens körünkben. Tehát ez azért én, ha megnéznék jó pár idősebb háztartást, ott szerintem ez simán előfordul, főleg a borkészítésre...De akár még a pálinkafőzés is.”

- A jómódú pálinkafőzés mellett az egyik fókuszcsoporton résztvevők percepciójában megjelent a *pancsolt pálinka* készítése és fogyasztása a hátrányosabb rétegekben

„Azok egyébként, amik a kisüsti és nem ott az otthonfőzést azt ugye nem teljes mértékben ugye főzték is. Azok nagyon jó minőségű pálinkák, csak nagyon erősek, amiket itt főznek kisüsti házi pálinkák, ezek nagyon jó minőségűek, és általában, ha erre a területre tévednek olyanok, akik ismerik ööö ezeket, akkor ezt szokták mondani, hogy abból szeretne, mert azok minőségiek, finom, jó minőségű szilvából, tehát ezek jók. Magas ööö szeszfoktartalommal rendelkeznek, ezek drágák. Tehát ezek drágák. Amiket otthon pancsolnak, ugye hígítva, azok nem tudjuk. Ugye ez, amióta a törvények módosultak, azóta lehet ugye azokat próbálják, de nem. Tehát azok, akik nagyon szegény réteg, azok vásárolt, általában pancsolt italokat isznak, vásárolt, pancsolt, a cigarettájuk is ugye vásárolt, töltött, pancsolt. Nagyon rossz minőségű.”

Kérdőíves vizsgálat:

- Nagyobb arányban férfiak
- Kicsit idősebbek, mint a teljes minta
- Kicsit több közöttük a nagyon alacsony iskolai végzettségű
- De átlag feletti a magasabb iskolai végzettségűek aránya is
- A családi állapot nem mutat szignifikáns különbséget

Következtetések

- A megkérdezettek jelentős része véli úgy, hogy a lakóhelyén jellemző az illegális forrásból származó alkoholos italok fogyasztása.
- De, csupán 15%-a számolt be arról, hogy saját maga főz, főzet vagy valamilyen egyéb, nem hivatalos forrásból szerez be alkoholt.
- Jellemzőbb forrás a házi főzés vagy főzetés.
- A fókuszcsoportok résztvevői szerint gyakori a hitelre történő alkohol vásárlás, előfordul zugkimérés kocsmákban, illetve a térség lakói egymástól, mozgóárustól és boltból is vásárolnak alkoholt.
- Mindkét járásban a tömény ital nem regisztrált forrásból történő beszerzése volt a jellemzőbb.

- A fókuszcsoporton résztvevők percepciója szerint a térségben tipikus az olcsó, nem minőségi alkohol fogyasztása, azonban a nem regisztrált, és elsősorban a házi főzéshez a minőségibb alkoholfogyasztás kapcsolódik az emberek tudatában.
- Mivel nincs egységes nemzetközi protokoll a nem regisztrált fogyasztás mérésére, így számos probléma adódhat a becslések során.
- Érdeemes lenne validációs vizsgálatokat végezni, hogy minél pontosabb képet kapjunk a nem regisztrált alkohol fogyasztás mértékéről.

Köszönjük a figyelmet!

www.devianciakutatas.hu